

Find an Expert II: Op weg naar een Europees register van deskundigen?

1. Inleiding

Alhoewel gerechtelijke deskundigen binnen alle landen van Europa een belangrijke rol spelen in de rechtspraak op alle rechtsgebieden, is er geen vastgelegde Europese definitie van de 'gerechtelijke deskundige' of van diens werkzaamheden. Er zijn binnen Europa verschillende benamingen in gebruik en de functie wordt verschillend ingevuld en uitgevoerd. Rechters gaan bij het nemen van hun beslissing meestal uit van de juistheid van het deskundigenbericht. Daarom is het van belang dat zowel basisprincipes als onafhankelijkheid, onbevooroordeeldheid en integriteit, als een professionele standaard en een minimaal niveau van vak kennis gegarandeerd zijn. Dat wordt des te belangrijker nu we merken dat steeds vaker gerechtelijke deskundigen door justitiabelen uit een ander Europees land worden ingeschakeld (bijvoorbeeld omdat ze een huis in Frankrijk hebben gekocht en in een geschil zijn verwickeld) maar ook dat deskundigen steeds vaker over de landsgrenzen heen worden ingeschakeld (bijvoorbeeld wanneer er in Nederland in een bepaald kennisveld of vakgebied – om welke reden dan ook – geen deskundigen beschikbaar zijn om op te treden). En dan is het van groot belang dat de rechter de juiste deskundige voor de onderhanden zijnde casus kan vinden en selecteren.

2. Find an Expert II

Om dit (in de toekomst) te faciliteren werken het European Expertise & Expert Institute EEEI¹ en EuroExpert² aan het project *Find an Expert II*.³ Het project wordt gefinancierd door de Europese Commissie. Het is gestart in maart 2022 en zal zijn afgerond in februari 2024.

Het project gaat in op:

- een gemeenschappelijk begrip van deskundigheid en het gebruik van deskundigen binnen de rechterlijke macht;
- gelijkkluidendheid of convergentie van de toepasselijke nomenclatuur (zowel wat betreft de terminologie in de vakgebieden als ten aanzien van de procedurele begrippen);

- convergentie van normen die aan experts kunnen worden gesteld evenals convergentie van procedures die voor registratie van 'Europese experts' zouden kunnen gelden en hoe een Europese registratie vorm kan krijgen; en
- vereisten aan een mogelijke digitale infrastructuur om het zoeken en vinden van een deskundige binnen Europa te faciliteren.

Het project is ingedeeld in *Work Packages* die weer zijn onderverdeeld in *Working Groups*. Naast een aantal administratieve, coördinerende en communicatieve *packages* zijn er inhoudelijke werkgroepen op onderwerpen als:⁴

- Definitie van criteria voor deskundigen:
  - technische competenties;
  - procedurele kennis;
  - ethische criteria.
- Definitie van criteria voor registers of andere organisaties met die functie:
  - competentie voor assessment;
  - regionaal of landelijk, best practices;
  - actualiteit;
  - acceptatie van registratie en doorhalen daarvan;
  - mogelijkheden voor bezwaar en beroep;
  - privacy;
  - statistiek en andere kengetallen.
- Definitie van criteria voor registratie en doorhalen van registratie:
  - algemene procedure;
  - permanente educatie verplichtingen;
  - praktisch ervaring;
  - afleggen van een eed;
  - aansprakelijkheid en verzekering;
  - duur van de registratie en limiet daaraan;
  - criteria voor doorhalen registratie.
- Convergentie van nomenclatuur.
- Definitie van algemene requirements en een (voor)ontwerp voor een IT-zoekmechanisme.

* Mr. A.T. Dalen Gilhuijs is directeur van de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (STAB). STAB adviseert de rechtbanken en de Afdeling bestuursrechtspraak over de technische aspecten in geschillen in de sfeer van het omgevingsrecht. Zij is lid van de Steering Committee en Executive Committee van het European Expertise & Expert Institute EEEI (Parijs).

** Mr. ing. N.M. Keijser CDPO is LRGD-geregistreerd gerechtelijk deskundige, hij is secretaris van het Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen (LRGD) en vicepresident van het European Expertise & Expert Institute EEEI (Parijs). Hij is tevens redacteur van dit tijdschrift.

1. <https://experts-institute.eu/en/>.

2. <https://euroexpert.org/>.

3. Het project wordt uitgevoerd samen met een reeks partners uit Nederland, België, Frankrijk, Duitsland, Spanje, Italië, Polen en Roemenië. In het project werken ook vrijwilligers uit andere landen.

4. De hier genoemde sub-onderwerpen zijn een indicatie en kunnen wijzigen op basis van de bevindingen tijdens het onderzoek.

Een belangrijke mijlpaal is een consensusconferentie die op 2 juni 2023 zal plaatsvinden in Keulen.⁵ Tijdens deze conferentie worden inhoudelijke onderwerpen gepresenteerd aan en bediscussieerd met de deelnemers aan de conferentie, vertegenwoordigers van rechtspraak, advocatuur, wetenschap en gerechtelijke deskundigen, om tot consensus over de te maken keuzes te komen.

Binnen de EU wordt al enige tijd gesproken over 'vrij verkeer van bewijs'. Samen met vrij verkeer van personen en diensten is het nu al mogelijk dat 'buitenlandse deskundigen' optreden voor een Nederlandse rechtbank, of andersom, dat Nederlandse deskundigen optreden voor een rechtbank buiten Nederland. In de toekomst zal EU-wetgeving waarschijnlijk het werk van gerechtelijke deskundigen in alle lidstaten beïnvloeden. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld richtlijnen worden opgesteld. Deze richtlijnen beïnvloeden in dat geval lokale procedures en zullen effect hebben op het werk van gerechtelijke deskundigen, maar ook op dat van advocaten en rechters. Harmonisatie op de lange termijn kan betekenen dat bestaande wetgeving en lokale richtlijnen zullen moeten worden aangepast.

Het is, naar onze mening, goed dat Nederland, door deelname van diverse gerechtelijke deskundigen, bij dit project betrokken is. Naar onze mening is het in Nederland, op het gebied van de inzet en regulering van gerechtelijke deskundigen, goed ingericht, waardoor Nederland veel te brengen heeft. Maar Nederland kan ook zelf profijt hebben van een goed toegankelijk register van deskundigen in Europa, met kwalitatief goede deskundigen voor onderwerpen in niches, of in zijn algemeenheid voor de beslechting van grensoverschrijdende geschillen. Tegelijkertijd is het van belang te bewaken dat een Europese richtlijn zo mogelijk geen lagere eisen stelt dan die in de huidige situatie in Nederland al van toepassing zijn. Dat zou immers kunnen betekenen dat *minder deskundige* deskundigen zouden kunnen optreden in een Nederlandse rechtbank of dat Nederlands staatsburgers voor een rechter in het buitenland daarvan nadeel ondervinden. Daarover later meer.

3. Voorgaande EEEI-projecten *Find an Expert* en *EGLE*

Voorafgaande aan dit project is door het EEEI *Find an Expert (I)* uitgevoerd.⁶ Dit project heeft geresulteerd in de publicatie⁷ van eenduidige informatie over deskundigen in alle lidstaten op de European Justice website van de Europese Commissie.⁸ De daar gepubliceerde *National factsheets on experts and expertise* geven informatie over al dan niet bestaande lijsten en/of registers van deskundigen, aan deskundigen gestelde eisen, vergoedingen en aansprakelijkheid en over de procedure van het verrichten van deskundigenonderzoek. De e-justice website geeft overigens ook informatie over het zoeken van an-

dere voor de rechtspraak belangrijke beroepen en dienstverleners: notarissen, mediators, advocaten, tolken en forensisch experts.⁹

In oktober 2015 heeft het EEEI het project *European Guide for Legal Expertise (EGLE)*¹⁰ afgerond. Het eindresultaat van dit project betreft de *Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union*.¹¹ Deze gids is tot stand gekomen na het project waaraan 60 deelnemers van 12 lidstaten hebben deelgenomen en een consensusconferentie met 160 deelnemers (rechters, advocaten, deskundigen, academici, en vertegenwoordigers van rechtbanken en EU-instellingen) uit 22 lidstaten. De *Guide* bevat informatie over definities, het benoemen van deskundigen, de procedure en voortgang, hoorzittingen, het deskundigenbericht en de status van deskundigen. Het document bevat ook een voorstel voor een *Code of ethics of European judicial experts*.

4. Wat is de noodzaak om hier aandacht aan te besteden?

Wij stellen voorop dat er op dit moment geen 'Europese deskundigen' bestaan. Burgers en bedrijven zijn vrij om zich te vestigen en om te werken in alle Europese lidstaten. Voor het werken in een ander land zal een deskundige veelal goede kennis moeten hebben van de wet- en regelgeving voor deskundigen, op de hoogte moeten zijn van eventuele afwijkingen in het vakgebied voor zover die in dat land invloed kunnen hebben, maar vooral ook van de lokale gebruiken voor die beroepsgroep en ten aanzien van het optreden als deskundige. In veel gevallen maken 'grensoverschrijdende deskundigen' gebruik van de kennis en ervaring van een lokale deskundige. Wanneer een rechtzoekende of advocaat via internet op zoek gaat naar deskundigen in een bepaald land, worden ongetwijfeld deskundigen gevonden. Het probleem daarbij is, zoals bij vrijwel alle resultaten van internetzoektochten, dat de kwaliteit van de informatie niet altijd is vast te stellen.¹²

Het is voor alle betrokkenen bij de rechtsgang plezierig wanneer gebruikgemaakt kan worden van een instituut in je eigen land, waarvan je de kwaliteit kent, of dat gebruikgemaakt kan worden van gegevens van een instelling die je om andere redenen vertrouwt. In dit verband noemen we uiteraard ook de eerdergenoemde e-justice website van de Europese Commissie. Ook EuroExpert¹³ heeft een goed begin gemaakt. EuroExpert heeft expliciet onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de deskundigenregisters waarnaar zij verwijzen.

Ook in de toekomst zullen er geen Europese deskundigen bestaan. Iedere deskundige is immers staatsburger van een lidstaat en is gevestigd in een bepaald land. Mogelijk dat een deskundige in meer landen een bureau of vertegenwoordiging heeft. Deskundigen kunnen meer of minder frequent in één of meer andere landen dan hun

5. experts-institute.eu/en/event/find-an-expert-ii-the-consensus-conference-in-cologne-on-2-june-2023/.

6. Dit project liep van september 2017 tot augustus 2019.

7. Na goedkeuring door de relevante instantie in de lidstaat.

8. e-justice.europa.eu/content_find_an_expert-37146-en.do?init=true.

9. Wij merken op dat uit deze opsomming direct al het gebrek aan eenduidige naamgeving blijkt, omdat gerechtelijke deskundigen ook forensisch experts zijn. 'Forensisch' wordt hier door de EC kennelijk gebruikt in de zin van 'voor de strafrechter'.

10. experts-institute.eu/en/projects/the-guide-to-good-practices-in-civil-judicial-expertise-in-the-european-union/.

11. Gepubliceerd in het Frans, Engels, Duits, Spaans, Italiaans, Pools, Bulgaars en Roemeens.

12. Dit is in aanleg de basis van de noodzaak voor een project als *Find an Expert II*.

13. Partner van het Project *Find an Expert II*. Merk op dat het menu *Find an Expert* verwijst naar hun eigen overzicht. Informatie over het EC Project staat onder het menu *About Us*, <https://euroexpert.org/>.

vestigingsland optreden. In het geval van een grensoverschrijdend geschil is het dan plezierig om een Nederlandse deskundige te hebben, die in jouw geschil voor de Belgische rechtbank, optreedt als partijdeskundige, of wanneer je aan de rechter in Duitsland kunt voorstellen om een Nederlandse deskundige te benoemen. En nu juist het laatste geval is dat waarvoor het project *Find an Expert II* de faciliteiten moet bieden. Nationale rechters vertrouwen, ook in grensoverschrijdende geschillen, begrijpelijkerwijs in veruit de meeste gevallen, alleen de in hun land erkende registers.

5. Wat zijn zoal de problemen?

Sommige terminologie of nomenclatuur is eenvoudig te vertalen. Op basis van de vertaling denken veel mensen te weten wat de inhoudelijke functie of taak betreft. Dit blijkt echter met de onderlinge verschillen tussen de lidstaten niet zo eenvoudig.

In Nederland wordt een deskundige die door één partij wordt betaald, veelal een partijdeskundige genoemd.¹⁴ In het Verenigd Koninkrijk¹⁵ worden gerechtelijke deskundigen *expert witness* genoemd. Deze worden in veruit de meeste gevallen door één partij betaald. De onafhankelijkheid van Britse deskundigen is van oudsher verankerd in hun beroepsgroep en wordt als zodanig door de rechters aangenomen.

De vertaling van 'rechter' met 'judge', 'juge' of 'giudice' leidt in veel gevallen tot de juiste aanname over taak en functie. Een rechter is (in Nederland) een bij Koninklijk Besluit voor het leven benoemde persoon met een juridische academische opleiding, met kennis van wet- en regelgeving, aangevuld met een beroepsopleiding en relevante ervaring. Een rechter benoemt een deskundige voor het beantwoorden van één of meer vragen op een vakgebied anders dan het recht. In Finland echter wordt in sommige rechtbanken gewerkt met *technical judges*.¹⁶ In deze gevallen heeft de rechter dus expliciet zelf technische vakkennis, waardoor de benoeming van een gerechtelijke deskundige niet voorkomt en de procedure daarvoor dus ook niet geregeld is.

In Nederland weet men over het algemeen wat de functie van 'accountant' inhoudt. Het beroep van accountant is beschermd. Wanneer de persoon in kwestie geen lid is van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) dan is hij geen accountant. Een accountant houdt zich bezig met het samenstellen, beoordelen en controleren van jaarrekeningen en financiële overzichten. In Nederland moeten grote en middelgrote bedrijven, overheidsorganisaties en banken hun jaarrekening vergezeld laten gaan van een 'accountantsverklaring'. In het Verenigd Koninkrijk is een *accountant* een persoon met een functie die in Nederland 'boekhoudkundig medewerker' wordt genoemd. De met de Nederlandse accountant vergelijkbare functionaris in het VK heet (*financial*) *auditor*. Dit onderscheid is van groot belang in zowel die gevallen waarin een Brit in Nederland pro-

cedeert en een deskundige wil laten benoemen, als in het geval een Nederlander in het VK procedeert. Een ander probleem dient zich aan ten aanzien van de (wel of niet gecontroleerde) kwaliteit van deskundigen. Wanneer we (voor het gemak) de Nederlandse situatie als voorbeeld nemen en kijken naar het NRGD en het LRGD, dan zijn de eisen die aan de daar geregistreerde deskundigen zijn gesteld bij registratie, en blijvend worden gesteld voor voortdurende registratie, helder: getoetste vakkennis, permanente educatie en gedragsregels.¹⁷ Ook voor deskundigen van het NFI gelden kwaliteitscriteria. De controle van die criteria kunnen advocaten en rechters voornamelijk doen, omdat zij bekend zijn met de betreffende instanties en de kwaliteitsnormen die daar worden gehanteerd en die zijn of worden beschreven. Er zijn ook landen (bijvoorbeeld Italië) waar het feit dat een persoon op een lijst van deskundigen¹⁸ staat, deze persoon kwalificeert als gerechtelijk deskundige. De lijst wordt zonder enige vorm van controle opgesteld en onderhouden. Van criteria om op de lijst opgenomen te (kunnen) worden of daarvan verwijderd, is veelal weinig of geen sprake.

In veel landen zijn door de overheid, de rechterlijke macht en de advocatuur erkende deskundigenregisters actief. In sommige landen zijn geen erkende registers actief maar bestaan alleen lijsten. In andere landen zijn gerechtelijke deskundigen (nog) helemaal niet georganiseerd (Italië), zijn de registers sterk regionaal gericht (Spanje) of georganiseerd door en ingericht rondom een bepaalde rechtbank of een bepaald gerechtshof (Frankrijk). Dat maakt voor rechters, advocaten of justitiabelen in die landen zelfs het vinden van een bepaalde deskundige in het eigen land soms al lastig.

6. Oplossingsrichtingen

Wij menen dat het project *Find an Expert II* in ieder geval een deel van de oplossing kan brengen. Voor zover dit uit de pen van twee bestuursleden van een van de uitvoerders van het project en bovendien persoonlijk deelnemers aan het project, bevooroordeeld zou klinken, lichten we dit uiteraard toe. Dit doen we aan de hand van algemene conclusies en bevindingen.

Wij beschreven het probleem van terminologie en nomenclatuur. Door eenduidige informatie per land te geven op een centrale website (zoals bijvoorbeeld de landeninformatie op de e-justice website van de Europese Commissie) kan de informatie worden vergeleken. Een deel van het huidige project betreft het duiden van de meest gebruikelijke terminologie per land.¹⁹

Ten aanzien van de (wel of niet gecontroleerde) kwaliteit van deskundigen onderzoekt het project expliciet de te stellen basiseisen aan initiële opleiding, permanente educatie, verklaring omtrent gedrag, herregistratie en beëindigen van de registratie. Door deze eisen transparant kenbaar te maken kunnen bestaande of nieuw in te richten deskundigenregisters zichtbaar worden. In de

14. Afgezien van het geval waarin een partij op grond van een benoemingsvonnis het voorschot dient te betalen.

15. Geen EU-lidstaat meer, maar in Europees verband wel een goed voorbeeld.

16. In de *Administrative court of Vaasa* (VAC), de te Vaasa gevestigde gespecialiseerde rechtbank in eerste aanleg voor omgevingsrecht en de *Supreme Administrative Court* (SAC), het Hof van Beroep in Bestuursrechtelijke Zaken.

17. De details en methodiek verschillen, maar de basis is in orde.

18. Wij maken onderscheid tussen 'registers' waarbij criteria ten grondslag liggen aan de registratie en 'lijsten' die veelal een ongecontroleerde verzameling betreffen.

19. Waarbij vooralsnog zes pilot-landen voorrang krijgen: België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Polen en Roemenië. De pilot-landen zijn binnen het project willekeurig gekozen op basis van beschikbaarheid en bereidheid om daaraan mee te werken.

verschillende groepen binnen het project wordt dit onderzocht, op basis van uitkomsten van een Europees uitgezette enquête. Met gebruikmaking van de kennis die binnen het EEEI aanwezig is werkt men aan basiseisen die uitvoerbaar zijn. Deze basiseisen worden in een eindconferentie door een gerenommeerde jury als juist en haalbaar vastgesteld.

7. Kritische kanttekeningen

Bij het project op zichzelf en bij de mogelijke eindresultaten, hebben wij uiteraard ook kritische kanttekeningen. Wij realiseren ons dat wij daarmee enigszins vooruitlopen op de uitkomsten van het project en op datgene wat over de verschillende onderwerpen in de consensusconferentie wordt besloten en vastgelegd. Uiteindelijk is dat wat aan de Europese Commissie wordt gerapporteerd. Verreweg de meeste juridische geschillen vinden nu nog binnen een lidstaat plaats, zodat de vraag naar deskundigen uit een andere lidstaat nog niet vaak de orde zal zijn.²⁰ Toch merken we in de praktijk dat de behoefte aan kennis over deskundigen binnen Europa wel groeiend is. We hebben daarvan nog geen cijfers helaas.

Wanneer er op Europees niveau te veel compromissen moeten worden gesloten om ook landen een plek te geven die (in onze perceptie) momenteel een lage standaard hebben, is er een kans dat de eisen aan deskundigen en registers in Europa gemiddeld een lagere standaard krijgen dan gewenst is, of wat op basis van de huidige standaard in sommige landen al gangbaar is. Het doel moet uiteraard zijn dat de minder georganiseerden beter worden, en niet dat de huidige standaard afzwakt door de minder georganiseerden. Alleen de overtuiging dat kwaliteit op de langere termijn beter is voor alle partijen kan hieraan tegemoetkomen. Of in landen met al bestaande hogere eisen, (nieuwe) registers die aan die lagere 'Europese eisen' voldoen, formeel een voet aan de grond krijgen valt te bezien. Dat Nederlandse rechters in het buitenland geregistreerde deskundigen benoemen, waarvan een partij motiveert dat die registratie slechts voldoet aan een lagere standaard dan in Nederland gebruikelijk is, betwijfelen wij. Dat zal alleen in zeer uitzonderlijke gevallen van schaarsheid of in gevallen dat lokale kennis van over de grens onontbeerlijk is voorkomen.

Naar onze mening moet het project in eerste instantie leiden tot eisen die gesteld moeten worden aan een vorm van 'erkenning' van een of meer deskundigenregisters per land. Alleen op die wijze erkende registers zouden mogen voorkomen in een Europees register of in door e-justice te publiceren informatie. Op termijn zou een Europees overkoepelend register veel praktischer zijn omdat zo'n register de basisvereisten kan formuleren en alleen deskundigen of registers van deskundigen die daaraan voldoen daarop kunnen worden geregistreerd. Dit heeft een lange adem nodig. Of daarvoor vanuit de Europese Commissie structureel geld beschikbaar komt, zal het wetslagen van een dergelijk project bepalen.

8. Tot slot

Het *Find an Expert II*-project moet leiden tot duidelijker informatie voor de rechterlijke macht, advocatuur en justitiabelen, met name in die gevallen waarin voor grensoverschrijdende geschillen kwalitatief goede deskundigen moeten worden benoemd of moeten worden toegelaten in de rechtszaal.

Bij wetslagen van het project wordt die informatie op één centrale plaats kenbaar. Het meest waarschijnlijk is dat dit de European Justice website van de Europese Commissie zal zijn.

Of het mogelijk zal blijken om een Europees digitaal doorzoekbaar register te realiseren, waarin deskundigen die voldoen aan minimale kwaliteitseisen vindbaar zijn, is afhankelijk van heel veel factoren, die nu juist in dit project worden onderzocht.

Informatie over het project is te vinden op de website van het European Expertise & Expert Institute:

<https://experts-institute.eu/en/event/june-2-2023-in-cologne-consensus-conference/>

en <https://bit.ly/3JPeXTj>.

Wilt u meer informatie over de consensusconferentie in Keulen op 2 juni 2023, kijk dan hier:

<https://experts-institute.eu/en/event/june-2-2023-in-cologne-consensus-conference/>

en <https://bit.ly/3JPeXTj>.

en/of vul dit formulier in:

<https://experts-institute.eu/en/event/june-2-2023-in-cologne-consensus-conference/>

en <http://bit.ly/3YsbjTu>.

---

20. Wij gaan hier niet in op spraakmakende (straf)zaken waarin specifiek deskundigheid door het OM of verdachte, of partijen in geschil, vanuit het buitenland wordt gehaald omdat in Nederland die vakkennis niet voorhanden is, of omdat de wel beschikbare deskundigen niet vrijstaan om op te treden.